

कोरोना न काय शिकवले ?

"कोरोना" हा छोटासा जीवाणू चीनमध्ये जन्माला घेतला गेला आणि त्याने साऱ्या जगात 'हा हा कारे' माजवला. एप्रिल २०२० मध्ये ह्या 'कोरोना'ची कुणकुण लागलाच या भयंकर महामारीच्या घुसरवादीची शंकात्मक पाल मनात चुकचुकली अन् थोड्याच दिवसात या कोरोनाने हातपाय पसरताच वारीरिक - मानसिक - आर्थिक परिस्थिती कोळमडून पडली, तरी देखील सकारात्मक ऊर्जेच्या शिकणीमुळे प्रत्येक घर - समाज - देश या प्राप्त परिस्थितीला लोंड देण्यास सज्ज झाले.

या 'कोरोना'च्या करामतीमुळे सारे काही ठप्प-ठप्प झाले. दळण - वळणाची साधने देखील बंद केली गेली. स्वतंत्र शुकबुकाट ! सारेच एकत्र घरी असल्यामुळे घरात घरपण अवतरले, पण ते नैराश्यजनक असल्यामुळे परस्परशी सुसंवाद साधण्याची संधी याच काळात अवगत झाली. कामावरच्या काया देखील ह्यांच्या घरी वसल्यामुळे घरातील सर्व कामांची नकळत वाटणी झाली. त्यामुळे त्या कायांच्या तसेच प्रत्येकाला मिळालेल्या कामांचे महत्त्व-मोल याचा पाठ मिळला. घरात कुठेही पडणारी पादत्राणे एकाच ठराविक कोपऱ्यात राहू लागली. घरातील सर्वांनाच स्वच्छता - त्रिस्तवधता - स्वयंशिध्दता - आत्मियता इत्यादी गुणांचे नकळतच शिक्षण मिळाले. स्वयंमग वासाने स्वयंपाकघर दवरवू लागले. सूनबाई आता घरूनच काम करीत असल्याने ती निरनिराळे खाद्य-पदार्थ निघुलीने करू लागली. सकाळ - संध्याकाळ एकाच वसून चंदा-पाणी, नाश्ता, भोजन करण्यात किती सुख-समाधान आहे, हे सर्वांनाच उमंगले. कोरोनाच्या त्या भयावह स्थितीत प्रत्येक व्यक्तीने आनंदाचे क्षण-न्-क्षण गोळा करून मनाच्या कोपऱ्यात बंदिस्त करण्याची कला आत्मसात केली. काळजीवाडू सरकारप्रमाणेच प्रत्येक घरात काळजीवाडू कुटुंब देखील तयार झाले. आई - उमाजीच्या काळातील काहे घराघरात उकळू लागले, आरोग्यास हिलकारक असलेले हे काहे घरातील प्रत्येक व्यक्ती नापसंती व्यक्त न करता प्राशन करण्यास शिकली.

सकाळ - संध्याकाळ फेरफटका मारणे वंदे साज्यामुळे
आपली प्राचीन परंपरा असलेल्या योगासनांचे पाठ
पुढा-पुढा शिकून आत्मसात केले गेले. मुंबा-बाळांना
सूर्यनमस्कारासारख्या व्यायामांचे महत्त्व पटले. मुंबांना
मैदानावर खेळण्यास जाण्याचा मज्जाव असल्यामुळे
जुद्धीवळ - फॅरम व इतर जुद्धीवा चाळना देणारे खेळ
उजिलावस्थेत आले. 'कोरोना' ग्रॅस शेजारणीला रुग्णालयात
भरती करतानाच तिच्या दारावर 'विभगीकरण'चे पत्रक
वागलेले पाहून, चाळीत असताना मिळालेली शेजार-धर्माची
शिकवण, एकमेकांशी फारच कमी संपर्क असलेल्या या
'व्हाक' संस्कृतीत परत उचंबळून आली. तिच्या घरी
जाणे अशक्यप्रायः असल्यामुळे तिच्या घरातील मंडळींना
फोन वरून सुचित करून त्यांच्या दारातच जाण्याचा -
- जेवणाचा इबा ठेवून त्या घरातील मुंबाबाळांच्या तथा
ज्येष्ठांच्या उदर-भरणाचा प्रश्न सोडविण्याचे समाधान मिळून
अन्नदानाचे महत्त्व ज्ञात झालेच ना!

या 'कोरोना'ने सुरीक्षित पण वेरडार तरुणांना
संघटीतपणाचे महत्त्व नकळतच पटवून दिले. आपल्या
समाजातील युवाशक्ती एकत्रित झाली आणि भाजीपाला -
- फळफळावळ सारखा व्यायामी माळ घरोघरी पोहचवू
लागली. किराणामाल व इतर वस्तूंचे योग्य नियोजन करून
व्यापार करू लागली. समस्त गृहिणीवर्गाने देखील या
युवकांना प्रोत्साहन देण्यासाठी त्यांच्याकडे मागणी नोंदवून
मदतीचा परिपाठ गिरवला. स्वदेशी - आत्मनिर्भरतेची
जीजे तळागाळात मूळ धरू लागली. या नव्या पिढीची
जुद्धी आणि श्रामिकवृत्ती उद्योगाशिबलेकडे झुकू लागली.
नाक्यावर उभे राहून टिंगल - हवाळी करता येत
नसल्यामुळे हे युवक दुचाकी वरून मोलाची नै आणे करून
थोडीफार कमाई करू लागले. आयात - निर्यातीवर बंदी
आल्यामुळे युवकांची जिज्ञासू - अभ्यासू - कलात्मक वृत्ती
गरजेच्या वस्तू बनवून आपली स्वतःची - समाजाची
आर्थिक व्यवस्था सुधारण्याचे कार्य करण्यास शिकली.
संगणकावरूनच विद्येलाच्याचे तथा महाविद्यालयाचे
शिक्षण सुरू झाल्यामुळे लहानधोरंपासून सर्वांनी संगणकाची
तथा भ्रमणध्वनाची प्रणाली आत्मसात केली, हे ही नसे

थोडके! " कोरोना काळात शरीर - जनता अन्नापासून
बाहेत राहत आहे, ^{पाहिजे} आपले सरकार तसेच अनेक
दानधूर पुढे सरसावले, त्यांनी अन्न-धान्य वाटपाचा
मनोदय व्यक्त करताच, त्यांना ह्या- त्या भागातील
युवा-युवतींनी मदत केली. या युवा-पिढीने हे काम
नियोजन-पूर्वक केले. आता पर्यंत पुस्तकी-ज्ञान
मिळविलेल्या या पिढीने प्रात्यक्षिक शिक्षण देवीस
प्राप्त केले. मानवतेचे खरे दर्शन त्यांच्या व्याख्यान
समाजाला घडले. पंतप्रधान मा. मोदीजींनी दूरदर्शनवरून
केलेल्या संदेशात्मक भाषणातून कोरोनाच्या चंदिस्त
काळात आशाचा सूर गवसला. त्यांनी घरातील
कुजुगींना आवाहन केले की त्यांनी युवापिढीच्या स्वप्नांची
पूर्ती करण्यासाठी या युवकांना सकारात्मक मार्गदर्शन
करण्याची गरज आहे. कोरोना काळात ही युवापिढी
प्रथमच इतक्या महाभयंकर महामारीला - आपत्तीला
सामोरी जात असल्यामुळे या पिढीला समजावले पाहिजे की
जीवनाच्या सारीपटावरील हा नैराश्यात्मक काळ दणभंगूर
असून त्याच्या आड उभ्याचा दैर्घ्यमान उप-काळ
देडलेला आहे.

'कोरोना' काळात घरदार सोडून आपल्या
जीव्याची पर्वा न करता जनतेच्या आरोग्यासाठी -
संरक्षणासाठी रस्त्यावर येऊन आपले कर्तव्य वजावणाऱ्या
पोलिस-दलाकडूनचा आदर निश्चितच द्विगुणीत होवा.
आपडपट्ट्यांमध्ये आरोग्य-संबंधी कामे करणा-या
आशा-सेविका, आरोग्य-सेविका, आरोग्य-सेवक यांच्या
कामाचे मोल द्यानात आले. वैयक्तिक संरक्षण साधनांच्या
(PPE KIT) साश्रव्या वाजड पोषारवाने आपल्या शरीराचा
शत्रु-दिवस नखशिखांत आणून ठेवून लगवगीने रुग्णांची
सेवा करणा-या तरुण परिचारिका - डॉक्टर तसेच लेडीस सेवक
पाहिले आणि त्यांच्या त्यागी-सेवामावी वृत्तीची
शिकवण मनात रुजवली गेली. एकेकावेळी दहा-बारा
कोव्हीना-मृतकांचे दहन करण्यासाठी संरक्षक साधनांनी
युक्त होऊन आपले युवक पाहून त्यांच्याकडून संयम-
-घाडस-घिरोदात्तपणा आदी गुण शिकून घ्यावेत असे
वाटले. " कोरोना साश्रव्या महामारीच्या आपत्तीवर मात

करण्यासाठी मार्ग सापडतोच हा आशावादी सूर देखील
थाय काळात गवसला, " प्रयत्न वाळूचें कण-----
" याचा अर्थ आपल्या शास्त्रज्ञांनी विज्ञानाच्या
मदलीने 'लस' निमित्त करून पडवून दिला. त्यामुळे
जगण्याच्या आशेने 'लसीकरण' करून घेणे अवश्य
असल्याचे द्यानात आले.

'कोरोना' काळात मंदिराला देव-देवता मूर्ती
कडी-कुलुपाल मंदिरात आल्यामुळे आता आपल्याला
तसेच गर्भगळीत समाजाला आश्वस्त कोण करणार ?
या विचाराने अस्वस्थ झालेल्या मनाला स्मरण आले की
" नसे शकळी वा नसे मंदिरी "

हरि नांदतो हेरेक हृदयांतरी ।

प्रत्येक प्राणिमात्रात तसेच सर्वत्र परमेश्वराचा आधिवास आहे,
या संकल्पनेने मनाचा याद कमी करण्याचा मार्ग सापडला.

या काळात सर्वजण आपापल्या घरात मंदिरात होते.

गणेशोत्सवात श्रीगणेशाचे व नवरात्रोत्सवात श्रीदेवीचे

दर्शन आभासी पद्धतीनेच द्यावे लागले. अनेक आठवडे-

- महिने कौवाशीही गाठभेट नव्हती, मृत्यूचं सावट प्रत्येक
घरावर होतं, प्रेमाची किली लरी माणसे गमावली गेली
होती. त्यांच्या अंत्यसंस्कारासाठी तसेच त्यांच्या कुटुंबियांच्या

सांत्वनासाठी जाणं देखील शक्य आलं नाही. हाणंत्रगूर

जीवनाची भीती वाटून मन नैराश्याने भरून गेले होते, पण

मग सकारात्मक विचारशैलीने एकच खूणगाठ बांधली गेली

की भौतिक सुख अल्पकाळीन व अशाश्वत आहे आणि

नकळतच आत्मिक सुखाच्या ओहीने अह्यात्म्यांचे महत्त्व

स्वीकारले गेले. आपल्या संतांच्या अह्यात्मिक ग्रंथांचे

वाचन-मनन होऊ लागले. त्या काळात आभासी जीवन

नकोसे आले होते. मुखपट्टी बांधणे स्वच्छतेचे अति-पालन

करणे, गर्दीत न जाणे यामुळे सर्वांचेच जीवन बेफळ्यग्रस्त

आले होते. अशावेळी पूर्वजांनी कथन केलेले संगीताचे

महत्त्व प्रत्ययास आले. दूरदर्शनवरून प्रसारित होणाऱ्या

संगीताच्या कार्यक्रमांमुळे मनावरील नैराश्याचे मळमळ दूर

होऊ लागले. 'कोरोना' च्या या प्रदीर्घ काळात मंगल-कार्यालय

वाही काळ चंद्रच होती. पण मग ठराविक राणसंख्येच्या

उपास्थितीत फक्त लग्न-कार्येच करण्याची अनुमती मिळाल्यामुळे

अमीर - गरीब धरातीव लगूकार्थे साधेपणानेच हाक लागली.
त्यामुळे लगूकार्यात होणाऱ्या अवाजवी रक्यांवर नियंत्रण
आवे, हे ही आम-जनतेला शिकायत्या मिळालेच ना?

'कोरोना' ने अद्यापिले की मानसिक शांततेसाठी
संघर्ष किंवा वाद-विवादापासून चार-हात दूर राहून मनाची
परिपक्वता जोपासणे योग्य! या काळातील अनुभवांतून
उमगले गेले की कठीण समयी स्वतःला सावरून इतरांना
आनंदी करणे, हे समाधानाचे लक्षण आहे. मातीतील ओवावा
जसा आडांची मूळ पकडून ठेवतो, तसेच शब्दांतील गोडव्याने
माणसांतील नाले टिकवून ठेवण्यास मदत होते.

या 'कोरोना' काळातच सर्वांनाच शंयम, स्वच्छता,
धैर्यदातलपणा, शिस्तबद्धता, आत्मनिर्भरता, कार्यमग्नता,
शौचिकता, सकारात्मता, आत्मियता, त्याग आदी गोष्टींच्या
शिदोरीचा लाभ तर आपापच पण 'कोरोना' काळाच्या गर्भात
आपला उदयाचा निराभयी - मोदयायी - हत्साही उपःकाळ
लेपलेला आहे, हा आशेचा सूर देखील गवसला.
भाविय्यात अशाच प्रकारची आपली आभ्यास आर्थिक -
- मानसिक - शारीरिक सखलता ठेवण्याच्या दूरदृष्टीचा
पाठ या काळातच मनाच्या गाभाऱ्यात कोरला गेला.
प्रत्येक धरात काळजीवाहू कुटुंब तयार आवे.

'कोरोना' चा पूर्वीचा दबदबा कमी झाला
असला तरी त्याचे समूळ उच्चारन झालेले नाही, म्हणूनच
रिदयमान काळात थोडी फार बांधने स्विकारून
त्याच्यासह आपला जीवन-प्रवास चाळू ठेवण्याचा
परिपाठ दुर्लक्षित करून चाळणार नाही, याची प्रचिती
सर्वांना रोजच्या समाचारांतून येतच उठते आणि म्हणूनच -

--- जीवन गाणे गातच रहावे,
आवे गेले विसरून सारे
पुढे - पुढे चाळत रहावे ।